Oświadczenie złożone
przez senator Ewę Monikę Kaliszuk
na 21. posiedzeniu Senatu
w dniu 30 października 2024 r.

Oświadczenie skierowane do ministra infrastruktury Dariusza Klimczaka

Podczas dwunastego posiedzenia Senatu w dniu 23 maja 2024 r. złożyłam skierowane do ministra infrastruktury oświadczenie dotyczące problemów, jakie uchodźcy z Białorusi przebywający na terenie Rzeczypospolitej Polskiej mają z wydaniem bądź wymianą dokumentów potwierdzających uprawnienie do kierowania pojazdami w przypadku utraty przez nie terminu ważności, a także z wydaniem zgody na nadanie osobie wnioskującej profilu kandydata na kierowcę. Krótko mówiąc, chodzi o to, aby obywatel Białorusi mieszkający i podejmujący zatrudnienie w Polsce mógł prowadzić pojazdy.

11 czerwca 2024 r. minister infrastruktury przekazał na ręce marszałek Senatu, pani Małgorzaty Kidawy-Błońskiej, odpowiedź na złożone oświadczenie. Pytanie nr 1 brzmiało następująco: „Czy istnieje możliwość zmiany przepisów prawa, jeśli chodzi o obywateli, o których nie ma mowy w art. 14 ust. 1 ustawy o kierujących pojazdami, chociażby z uwagi na rosnącą liczbę uchodźców w Polsce? Czy prowadzone są w tym zakresie prace?". Minister wskazał, iż w chwili obecnej „nie przewiduje się możliwości wymiany nieważnych dokumentów prawa jazdy".

Opisana przeze mnie sytuacja dotyczyła starań uchodźców z Białorusi przebywających na terenie RP, w przypadku utraty terminu ważności posiadanego przez nich prawa jazdy wydanego na terenie Białorusi, o wydanie nowego prawa jazdy bądź wymiany na nowe. Organy samorządowe odmawiają bowiem wymiany prawa jazdy na nowe, podpierając swoją decyzję art. 14 ust. 2a ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (DzU z 2023 r., poz. 622 ze zm.), zgodnie z którym prawo jazdy wydane w państwie członkowskim Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, którego termin ważności upłynął, a osoba posiadająca to prawo jazdy zamieszkuje na terytorium RP, podlega wymianie na zasadach określonych w ust. 1 po potwierdzeniu danych zamieszczonych w oryginale dokumentu przez właściwy organ tego państwa, który go wydał, oraz po dostarczeniu przez osobę wnioskującą o wymianę prawa jazdy dokumentów umożliwiających przedłużenie ważności prawa jazdy.

Prawo jazdy tych obywateli utraciło ważność, a zostało wydane przez państwo białoruskie, które nie należy do żadnego z przywołanych porozumień państw, co według organu jednostki samorządu terytorialnego nie pozwala na jego wymianę na polskie prawo jazdy. Ta kwestia, podobnie jak wyjaśnienie ministra infrastruktury, jest jasna, choć niezwykle trudna do zaakceptowania dla uchodźców, którzy opuścili swoje państwo, uciekając przed reżimem, a często również groźbą utraty życia.

Głównym tematem mojego oświadczenia jest jednak kwestia udzielonej przez ministra odpowiedzi na pytanie nr 2 poprzedniego oświadczenia, które brzmiało tak: „Czy istnieje możliwość rozważenia, w przypadku braku odpowiedzi twierdzącej na pytanie nr 1, modyfikacji punktu G oświadczenia wypełnianego podczas ubiegania się o nadanie profilu kandydata w taki sposób, aby obywatele, o których mowa w niniejszym oświadczeniu, mogli wskazać, że ich prawo jazdy utraciło ważność, i aby punkty sformułowane w punkcie G przystawały do opisanych wcześniej sytuacji? W chwili obecnej sformułowanie tych punktów w oświadczeniu nie pasuje w żaden sposób do opisanych sytuacji, co skutkuje brakiem zgody na nadanie profilu kandydata. A zatem ani nie wymienimy prawa jazdy, ani nie umożliwimy przystąpienia do szkolenia i egzaminu, co jest bardzo krzywdzące. Dodatkowo w jednym z miast nadano profil, w drugim nie, mimo takich samych przepisów prawa".

Minister infrastruktury w swojej odpowiedzi wskazał: „Zgodnie z art. 4 ust. 2 ustawy o kierujących pojazdami kierowca może posiadać tylko jedno ważne prawo jazdy. Przepis ten nie dotyczy międzynarodowego prawa jazdy, krajowego prawa jazdy osoby, o której mowa w art. 10 ust. 3, oraz tymczasowego elektronicznego prawa jazdy. W opisanej w oświadczeniu sytuacji oraz uwzględniając brzmienie ww. przepisu, oczywistym jest, że osoba nie ma ważnego prawa jazdy, które można by było uznać za dokument stwierdzający posiadanie jakichkolwiek uprawnień do kierowania pojazdem silnikowym. Zatem wypełnienie oświadczenia we wniosku o wydanie prawa jazdy poprzez zaznaczenie w punkcie G ppkt 6 – «nie posiadam innego dokumentu stwierdzającego uprawnienie do kierowania pojazdem silnikowym» jest prawidłowe oraz zgodne ze stanem faktycznym i prawnym. Taka sama sytuacja wystąpiłaby w razie

zagubienia bądź kradzieży białoruskiego prawa jazdy, osoba nie posiadałaby wtedy dokumentu stwierdzającego uprawnienia do kierowania i w efekcie tego nie mogłaby wymienić dokumentu, jak również być kierującym pojazdem, nawet jeśli zagubiony dokument byłby ważny (dot. daty ważności na blankiecie). Podsumowując, resort infrastruktury stoi na stanowisku, że nieważne zagraniczne prawo jazdy nie jest dokumentem stwierdzającym uprawnienie do kierowania pojazdem silnikowym, tym samym nic nie stoi na przeszkodzie, aby można było w takiej sytuacji wydać profil kandydata na kierowcę. Dlatego brak jest podstaw do modyfikacji punktu G we wniosku prawa jazdy".

W dalszej części minister wskazuje, że powiat, wykonując zadania publiczne nałożone na dany organ z mocy ustawy i należące do jego wyłącznej właściwości, czyni to w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność, zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (DzU z 2024 r. poz. 107).

Szanowny Panie Ministrze, jak wynika z analizy orzecznictwa sądowego i decyzji organów wydających w przywołanych sprawach stosowne decyzje, wnioskującym o to uchodźcom nie są niestety wydawane profile kandydata na kierowcę. Sądy i inne organy konsekwentnie trzymają się stanowiska, że osoby, których dokument wygasł, nadal posiadają prawo jazdy, przez co niemożliwe jest wydanie kolejnego dokumentu. Stoją one zatem w opozycji do przedstawionego przez ministra pozytywnego stanowiska w sprawie braku przeszkód do nadania profilu.

Według opinii prawnej kancelarii, do której zwróciłam się z prośbą o pomoc w związku z odmową wydania uchodźcy z Białorusi profilu kandydata na kierowcę, do czasu zmiany zapisów rozporządzenia, ewentualnie ustawy, analogiczne sprawy będą rozstrzygane negatywnie dla obywateli państw obcych.

Dodam też, że problem, który po raz kolejny sygnalizuję, został zauważony również przez rzecznika praw obywatelskich, co dowodzi istnienia przesłanek zmiany przepisów, tak aby obywatele, którzy z wielkim prawdopodobieństwem pozostaną już na terytorium RP, mogli jeszcze kiedykolwiek prowadzić pojazdy. To nie jest tylko kwestia wygody życia, często jest to konieczne z przyczyn zawodowych. Dziś osoby te są w sytuacji bez wyjścia.

Ponownie zwracam się z prośbą o podjęcie działań, w wyniku których obywatele Białorusi będą mogli skutecznie ubiegać się o wydanie profilu kandydata na kierowcę, i przekazanie mi informacji o państwa stanowisku w tej sprawie.

Ewa Monika Kaliszuk
senatorka RP